

ÇOCUKLARIN EĞİTİM HAKKI REHBERİ

ÖN SÖZ

Merhaba, bu rehber senin için hazırlandı. Çünkü senin de eğitim hakkın var!

Nerede yaşarsan yaşa, kim olursan ol, okula gitmek ve öğrenmek senin hakkın.

Eğitim sadece ders çalışmak değildir. Eğitim; hayal kurmanı, yeni şeyler öğrenmeni, kendini tanımanı ve geleceğini şekillendirmeni sağlar. Unutma, her çocuk okula gidebilir. Her çocuk öğrenebilir. Hadi birlikte eğitim hakkını inceleyelim.

Her insan, doğduğu andan itibaren bazı haklara sahiptir. Kimsenin müdahale edemeyeceği bu haklar insan haklarını oluşturur. İnsan hakları arasında eğitim hakkı da yer alır. Eğitim hakkı insanların yeteneklerini geliştirme, yeni bilgiler öğrenme ve topluma dâhil olmalarını sağlayan temel bir insan hakkıdır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre:

- Herkes eğitim hakkına sahiptir.
- Temel seviyede eğitim parasızdır.
- İlköğretim zorunludur.
- Eğitim, kişiliğin gelişmesine yönelik olmalıdır.
- Eğitim, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır.
- Eğitim; ulus, ırk, din fark etmeden insanların birbirine saygı duymasını ve dostça yaşamasını sağlamalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda eğitim hakkına yer verilmiştir. Bu maddeye göre:

- Her çocuk okula gitme ve eğitim alma hakkına sahiptir.
- İlköğretim zorunlu ve ücretsizdir.
- Kimse bir çocuğun okula gitmesini engelleyemez.
- Devlet, her çocuğun eğitim hakkını eşit şekilde korur.

ÇOCUKLARIN EĞİTİM HAKKI

Eğitim, insanın doğuştan getirdiği yetenekleri geliştiren en önemli araçtır. Eğitim hakkı tüm insanlara tanınır. Ancak bu hak çocuklar için çok daha özeldir. Çünkü çocukluk, insan hayatında öğrenmenin en hızlı ve en güçlü olduğu dönemdir. Çocukken öğrenmek daha kolaydır.

Çocukken alınan eğitim bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişim için çok önemlidir. Okula giden çocuklar, haklarını öğrenme fırsatına sahiptir. Eğitim, çocukların geleceğini belirler. Eğitim hakkından mahrum kalan çocuk, gelecekte kendi ayakları üzerinde durmakta zorlanır.

ÇOCUKLARIN EĞİTİM HAKKI

Eğitim hakkı, çocukların hayallerine ulaşmalarını sağlar. Gelecekte öğretmen, doktor, avukat, polis, aşçı, sanatçı, mühendis veya çiftçi vb. olmak isteyen tüm çocukların eğitim hakkından eşit şekilde faydalanabilmesi gerekir.

ETKİNLİK

Gelecekteki mesleğini hayal et. Hayalindeki mesleği bizimle paylaş.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 18 yaşın altındaki tüm çocukların ve gençlerin sahip olduğu hakları listeleyen uluslararası bir anlaşmadır.

- Dünyada en çok ülke tarafından kabul edilen antlaşmadır.
- Ülkemiz de 1990 yılında Sözleşme'yi imzalamıştır.

YAŞAM

Her çocuğun yaşama ve temel ihtiyaçlarının karşılanması hakkı vardır. Bu ihtiyaçlar arasında yiyecek, su, barınma, sağlık hizmeti, isim ve vatandaşlık vardır.

GELİŞİM

Her çocuk, potansiyelinin tamamına ulaşma hakkına sahiptir. Bu, eğitim hakkına, yeteneklerini ve becerilerini geliştirme hakkına sahip oldukları anlamına gelir.

Sözleşme hangi alanlarda koruma sağlar?

KORUMA

Her çocuğun kendini güvende hissetme ve bakım görme hakkı vardır. Özel korumaya ihtiyaç duyan çocuklar da korunmalıdır.

KATILIM

Her çocuğun kendisi hakkında alınan kararlara katılma ve kendini özgürce ifade etme hakkı vardır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde bulunan tüm haklar eşit derecede önemlidir. Sözleşme'ye göre tüm eylemlerde dikkat edilmesi gereken çocuğun üstün yararadır. Yani çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuklar için en iyi olanı düşünmek ve gerçekleştirmektir. Sözleşme'de eğitim hakkı gelişim hakları arasında yer alır. Buna göre:

- Her çocuğun eğitim hakkı vardır.
- İlkokul ücretsiz ve zorunlu olmalıdır.
- Ortaokul ve liseye gitmek de herkes için mümkün olmalıdır.
- Yeteneklerine göre herkesin üniversiteye girebilmelidir.
- Okulu bırakmak zorunda kalan çocuklara geri dönmeleri için yardım edilmelidir.
- Eğitimde disiplin, çocuğun onuruna uygun olmalıdır.
- Tüm çocuklara eşit fırsatlar verilmelidir. Hiçbir çocuk farklı olduğu için dışlanmamalıdır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi eğitim hakkının amaçlarını da bizlere sunar. Eğitim hakkı çocukların yalnızca okulda eğitim almalarını sağlamaktan ibaret değildir. Eğitim hakkıyla, çocukların kendilerine, çevrelerindeki diğer bireylere, doğaya ve farklı kültürlere bakış açılarını geliştirmeleri amaçlanır.

Eğitim ile çocuklar:

- Kendini tanıır ve yeteneklerini geliştirir.
- İnsanların hak ve özgürlüklerine saygı duymayı öğrenir.
- Kendi kültürünü sever. Başka kültürlere de saygı göstermeyi öğrenir.
- Barış içinde yaşamayı öğrenir. Hoşgörü, eşitlik ve dostluğu anlar.
- Sorumluluk almayı, hem kendine hem topluma faydalı olmayı öğrenir.

Eğitime erişim hakkı nedir?

- Eğitim hakkının bir parçasıdır.
- Her çocuğun okula gidebilmesidir.
- Eğitimin ücretsiz olmasıdır.
- Hiç kimsenin maddi durumu, engeli, yabancı olduğu ya da kız/erkek olduğu için okuldan uzak kalmamasıdır.

A

B

C

Eğitim Hakkının Unsurları

Yeterli sayıda okul
ve eğitim imkanı

Erişilebilirlik

Uygun ve kaliteli
eğitim

Değişen durumlara
uyarlanan eğitim

Fiziksel
(Okula kolay ulaşım)

Ekonomik
(Ücretsiz eğitim)

Sosyal
(Dışlanmama)

Eğitime Erişim Hakkı Örnekleri

- İlköğretimin ücretsiz olması.
- Yeterli sayıda okul ve öğretmen bulunması.
- Ücretsiz okul öncesi eğitim verilmesi.
- Eğitim materyallerinin ücretsiz olması.
- Üniforma, kırtasiye gibi yardımların yapılması.
- Okulların ulaşımı kolay yerlerde olması.
- Kırsal bölgelerde veya şehre uzak bölgelerde okula servis hizmeti verilmesi.

Eğitime Erişim Hakkı Örnekleri

- Okullarda bilgisayar, tablet, internet desteği sunulması.
- Kız çocuklarının okula gitmesine destek verilmesi.
- Mülteci veya göçmen çocuklarına eğitim verilmesi.
- Engelli çocuklar için erişilebilirliğin sağlanması. (Rampa, işaret dili tercümanı, Braille materyaller veya özel eğitim desteği gibi.)
- Irkı, dili, cinsiyeti, engel durumu, maddi durumu vb. nedenlerle çocukların dışlanmasına engel olunması.
- Dijital eğitim imkanlarından tüm çocukların faydalanmasına destek verilmesi.

Eğitime erişim engellenirse ne olur?

- Eğitim hakkı ihlal edilir.
- Çocuk işçiliği artar. Okula gitmeyen çocuklar çalışmak zorunda kalabilir.
- Suç işleyenlerin sayısı artar.
- Özel politika gerektiren kişiler toplumdan dışlanır.

Eğitime erişim hakkım engellenirse ne yapabilirim?

- Uygun eğitimin sunulmasını okuldan talep edebilirsiniz.
- Milli Eğitim Bakanlığına konunun çözümü için başvurabilirsiniz.
- Eğitimde ayrımcılığa maruz kaldıysanız yasal temsilciniz aracılığıyla Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna başvurabilirsiniz.
- Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurabilirsiniz.
- Yargı yoluna başvurabilirsiniz.

MİNİ SÖZLÜK

Braille alfabesi: Görme engelli insanların okuyup yazabilmesi için geliştirilen özel bir yazı sistemidir. Harfler ve sayılar, kabartma noktalarla yazılır. İnsanlar parmak uçlarıyla bu noktaları dokunarak okur.

Erişilebilirlik: Erişilebilirlik, herkesin bir yere, bilgiye ya da hizmete kolayca ulaşabilmesi demektir. Yani bir okulun, parkın ya da web sitesinin; engelli çocuklar dâhil herkes tarafından kullanılabilir olmasıdır. Eğer herkes aynı şekilde yararlanabiliyorsa, orası erişilebilir demektir.

MİNİ SÖZLÜK

Eşitlik: Herkesin aynı haklara sahip olması ve kimseye haksızlık yapılmaması demektir. Birine dili, cinsiyeti, yaşı ya da düşüncesi gibi nedenlerle farklı davranılmamasıdır.

Katılım Hakkı: Katılım hakkı, çocukların kendilerini ilgilendiren konularda düşüncelerini söyleyebilme ve kararlarda söz sahibi olma hakkıdır.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu(TİHEK): Herkesin haklarını koruyan ve kimseye haksızlık yapılmaması için çalışan bir kurumdur.

TİHEK ÇOCUK

*Bu rehber, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından hazırlanmıştır.

